

2004

Випуск 16

ЕКОНОМІКА

Серія

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Редакційна колегія:

Мішкова Василь Петрович - доктор економічних наук, професор, чл.-кор. НАН України, завідуювач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету (*голова редакції*)

Пітолиця Михайло Іванович - доктор економічних наук, професор, завідуювач кафедри економічної теорії Жгородського національного університету (*заступник головного редактора*)

Слава Світлана Степанівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету (*відповідальний секретар*)

Долінний Мар'ян Іванович - доктор економічних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту регіональних досліджень НАН України

Бойко Микола Миколайович - доктор економічних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету

Ленелі Михайло Андрійович - доктор економічних наук, член-кореспондент Української академії аграрних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету

Рущак Михайло Юрійович - доктор економічних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету

Даньків Йосип Якимович - кандидат економічних наук, доцент, завідуювач кафедри обліку та аудиту Жгородського національного університету

Левича Йосип Іосипович - кандидат економічних наук, доцент, завідуювач кафедри фінансів та банківської справи Жгородського національного університету

Рецензенти:

Доктор економічних наук, професор О.К. Аліманін
Доктор економічних наук, професор В.І. Ярема

Організаційно-технічна допомога: Наталія Іванак

Адреса редакції:

88000, м. Жгород, пл. Народна, 3,
Економічний факультет Жгородського національного університету.
Тел./факс: (03122) 3-23-67, 3-70-30.
Електронна пошта: svitlana@ed.zhgrod.ua

Видається з 1994 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 року.

Затверджено додатком до постанови президії ВАК України від 9 лютого 2000 р., №2-02/2 і включено до переліку №4 наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Затверджено вченою радою Жгородського національного університету, протокол № 11 від 29.11.2004 р.

ISSN: 0869-0782

ЗМІСТ

Розділ I РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

7

Лемроєві М.М.

Стратегія соціально-економічного розвитку гірських районів Закарпаття

7

Ізюда Л.М., Лендер М.А.

Регіональні особливості функціонування та розвитку соціальної сфери

13

Ізюда Л.

Науково-методологічна основа системи планування прикордонних регіонів (на прикладі регіонів України та Угорщини)

19

Лізагнєв М.В.

Економіко-правові питання дослідження форм і напрямів відокремлення інвестиційної діяльності в умовах прикордонного регіону

28

Tej J., Madzínová R.

The stages of the development of the rural space in the Slovak Republic

37

Сочка К.А.

Регіональні особливості розвитку туристично-рекреаційної галузі Закарпатської області

43

Іасригнєв О.В., Дочинєв Н.М.

Регіональні аспекти розвитку конс'юмеризму в Україні

50

Лендер О.Л.

Розвиток сільського зеленого туризму на Закарпатті

60

Мішагосєвська О.Л.

Соціально-економічний розвиток прикордонних регіонів у контексті формування регіональної політики України

68

Розділ 2 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

74

Ерфан Є.А.

Особливості міграційних процесів в Україні та проблеми її інтеграції в міжнародний ринок праці

74

Токанєв Є.А., Лемроєві М.М.

Стратегічне планування маркетингу в системі сталого використання потенціалу природних ресурсів

82

3

155	Прояви сезонності на ринку акцій
160	Розділ 5 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ
160	<i>Даньків І.А., Русин Н.П., Шиндлер Т.Т.</i> Особливості обліку векселів у США та Україні
164	<i>Гануси В.О.</i> Статика балансу та врахування її суб'єктивності при аналізі фінансової стійкості підприємства
168	<i>Осман'юк М.А., Якушин Н.З.</i> Основи правового регулювання аудиту в Україні
172	<i>Капіла І.В.</i> Нормативно-правова база як основа обліку власного капіталу в акціонерних товариствах АПК
175	<i>Вакарюк В.М.</i> Аудиторський ризик, його вимір і оцінка
183	<i>Шевчук Р.І.</i> До питання проведення реструктуризації та процедури банкрутства підприємства
188	РЕЦЕНЗІЇ
188	Цінне дослідження регіональних проблем відтворення і використання аграрного ресурсного потенціалу
190	SUMMARY

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

Розділ 5

УДК 657.244.1 (477 + 73)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВЕКСЕЛІВ У США ТА УКРАЇНІ

Даньків І.Я.,
Русин Н.П.,
Штулер Г.Г.

В статті розглянуті питання розрахунків підприємств та фірм США з поставальниками, а також з банками. На конкретних прикладах наведено розрахунки сум відсотків по векселях, суми, що отримані в результаті дисконтування векселів, а також відображення господарських операцій з векселями на рахунок бухгалтерського обліку. Відображені також питання щодо значення обліку векселів в США для широкомасштабного введення ексельного облігу та вдосконалення обліку векселів в Україні.

Ключові слова: вексель, ексельний обліг, облік екселів у США і в Україні.

вексельних операцій вчасно виконувати всі зобов'язання та платежі.

Метою дослідження є вивчення методики і методології ведення обліку векселів у країнах з розвинутою економікою, зокрема в США, та можливість застосування цього досвіду в Україні.

Питаннями вексельного облігу в обліку векселів займається багато вчених-економістів. Серед них праці Анатолія Демківського, в яких охарактеризовано світовий досвід вексельного облігу, станом вчення вексельної справи в Україні та розкрито механізм вексельних операцій в Україні. В працях Ю. М. Мороза комплексно, логічно викладено роль вексельного облігу, використанні векселів в комерційному кредитуванні, вексельні операції банків, їх бухгалтерське оформлення та ін. В останній час багато статей присвячено питанням обліку операцій з векселями. Серед них серія статей Ірини Губної «Вексельний бухгалтерський облік», які надруковані в журналі «Бухгалтерія». Змістовним є дослідження С. Ляшченко, І. Лобзи, Д. Куцарка у статті «Вексель: умови обліку та оподаткування». Питання документального оформлення вексельних операцій розкрито в статті І. Вилко та А. Харитонов.

В даній статті розкрито методику ведення обліку векселів в США та її значення для відокремлення бухгалтерського обліку в Україні.

І ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВЕКСЕЛІВ У США

Розрахунки з поставальниками, а також з банками підприємства, фірми США здійснюються

Світовий досвід вексельного облігу створює

досягнути нормативно-правову базу і багатовікову морально-етичну традицію прав і зобов'язань її учасників. Однак в Україні триває підрування таких традицій, що свідчать про невміння застосувати вексель як головний фінансовий гарант безперервності суцільного відтворення.

Найбільш захищеною інтереси і права усіх учасників кредитних угод і будучи ефективним засобом облігу і платежу, цінним патерном та інструментом мобілізації капіталу, вексельний обліг впродовж систематичного економічного подолання організації підприємств перехідної економіки, усунення платонесприможності суб'єктів фінансових операцій і нагалоюдження якісно нового матеріально-технічного поставання.

У взаємовідносинах між поставальником і покупцем векселів їх підносить на якісно вищий рівень. Світовий досвід показує, що без повноцінної угоди вексельного облігу наці на успішне виконання будь-яких програм національного розвитку залишаються безцісними. Отже питання дослідження вексельного облігу та обліку векселів в економіці розвинутих країнах та в Україні є актуальним. Впровадження вексельного облігу формує повільне ставлення до дисципліни розрахунків у вексельних контрактах і стимулює кожного учасника

Даньків Іосиф Якимович, к.е.н., доцент, завідувач кафедрою обліку та аудиту.

Русин Надія Павлівна, Штулер Ганна Герівна, ст. викладачі, Ужгородський національний університет

за номінальною вартістю. Вексель виступає як засіб платежів і засіб кредитування. При вивченні обліку векселів до отримання чітко представлені значення ряду термінів, які використовуються при операціях з цим видом дебіторської заборгованості.

Дата закінчення векселя (maturity date) – день, в який вексель повинен бути оплачений. Це дата або визначена на векселі, або її можна визначити виходячи з того, що вказано у векселі.

Найбільш розповсюджені типи закінчення строку платежу наступні:

1. Визначена дата, наприклад «18 вересня 2004 року».
2. Визначена кількість місяців після дати виплати векселя, наприклад «3 місяці після дати виплати векселя».
3. Визначена кількість днів після дати виплати векселя, наприклад «60 днів після дати виплати векселя».

Термін векселя (duration of note) – тривалість днів векселя в днях. Правильний розрахунок днів векселя дуже важливий, оскільки на його основі розраховуються відсотки.

Наприклад, якщо вексель виданий на строк з 20 вересня по 20 листопада, то строк цього векселя буде рівним 61 дню:

- дні, що залишилися у вересні (30-20) – 10;
- кількість днів у жовтні – 31;
- кількість днів у листопаді – 20;

Таким чином, дата виплати не включається, а дата поташення включається в строк векселя.

Розрахунок оплачування (отримання) відсотків в США базується на трьох величинах: основний суми векселя (principal), стави відсотка (interest rate) і часі, на який береться позика (time). Отже, сума відсотків буде визначатися за формулою:

Сума відсотків = Основна сума x Річна ставка x Період часу (1).

Ставка відсотків визначається на річний основний період часу, якщо він відрізняється від року. Якщо вексель виданий на строк 3 місяці суми векселя \$2000, а ставка відсотку – 8%, то величина векселя на \$ 2000 під 8% річних на 45 днів буде виплату відсотків в сумі:

$$(\$ 2000 \times 8\% \times 45) : (100\% \times 365) = \$ 19,73$$

Сума виплачена на дату закінчення векселя (maturity value) визначається за формулою:

Сума виплачена по векселю = Сума векселя + Відсотки (2).

В нашому прикладі це:

$$\$ 2000 + (2000 \cdot 0,08 \cdot 3/12) = \$ 2040$$

Дисконтування (продаж) отриманого векселя має зможу прасату негайно отримати гроші та

Утворює для нього умовну кредиторську заборгованість перед третьою стороною. Часто має місце різниця між процентною ставкою, визначеною при продажі цього векселя третій стороні.

Цей підхід використовують банки, даючи гроші в кредит під вексель або купуючи вексель. Дисконти розраховуються наступним чином:

Дисконт = Сума, виплачувана на дату закінчення векселя x Ставка дисконтування x Період часу (3).

Сума, отримувана в результаті дисконтування = Сума, виплачувана за векселем – Дисконт (4).

Наприклад, вексель на суму \$ 3000 під 8% річних на строк 60 днів дисконтується банком за ставкою 10%, коли залишилося 45 днів до закінчення строку векселя.

Сума, виплачувана за векселем = Сума векселя + Відсоток (5).

$$3000 + (3000 \cdot 0,08 \cdot 60/360) = 3000 + 40 = \$ 3040$$

Дисконт = Сума, виплачувана за формулою:

$$3040 \cdot 0,10 \cdot 45/360 = \$ 38$$

Ставка дисконтування x Період часу (6).

Сума, отримана в результаті дисконтування = Сума, виплачувана за векселем – Дисконт (7).

3040 – 38 = \$3002.

Існує декілька основних типів в бухгалтерських проведеннях, пов'язаних з обліком векселів США.

Як правило, вексель отримують в рахунок покриття дебіторської заборгованості за рахунок зняття депозитів з банківських рахунків. В нашому прикладі це будуть такі бухгалтерські проведення:

Дт «Векселі омержані» - \$3040
Кт «Рахунки до омержання»

На суму векселя і відсотків, тобто на суму, отримувану по векселю, дебеться рахунок «Розподілені коштів», а кредитується рахунок «Векселі омержані» на суму векселя і «Доходи по відсотках» на суму відсотків.

У випадку дисконтування векселя при продажі його банку або іншій компанії фірма робить наступні бухгалтерські проведення (цифри взяті з наведеного вище прикладу):

Дт «Розподілені коштів» - \$3002
Кт «Векселі омержані» - \$3000
Кт «Доходи по відсотках» - \$2

Якби сума, отримувана в результаті дисконтування, була меншою номінальної суми векселя, то замість кредитування рахунку «Доходи по відсотках» дебеться об'єкт рахунок «Витрати по відсотках» (або «Фінансові витрати»). («Interest Expense») на відповідну різницю.

Нараховані відсотки до омержання виникають в балансі як статті в поточних активах (дебіторська заборгованість).

Наступлення строку платежу векселем відображається наступним бухгалтерським записом:

Дт "Розові кошти" - \$3040
 Кт "Векселі одержані" - \$3000
 Кт "Нараховані відсотки до одержання" - \$20

Кт "Доходи по відсотках" - \$20

В балансі векселі до одержання відображаються так, як і рахунки до одержання – за чистою вартістю реалізації. Може бути створений також резервний оціночний рахунок по сумнівних векселях, який заноситься із знаком "-" в активі балансу.

Векселі до сплати (коротко- та довгострокові) представляють, як правило, письмовими кредитними угодами в яких визначені зобов'язання платіємства, що отримало кредит шоло сплати встановленої суми у встановлену дату в майбутньому. За кредитними угодами векселями повинні сплатуватися відсотки, які відповідним чином відображаються в облікових ретістрах. Для розрахунку відсотків по кредиту до уягли слід брати три зміни величини:

1. Основну суму кредиту.
 2. Ставку відсотків.
 3. Час користування кредитом.

Отже, формула для розрахунку відсотків має такий вигляд:

Відсотки = Основна сума x Ставка відсотків x Час.

Наприклад, 1 листопада 2003 року підприємство "ABC-Company" взяло в кредит \$2000 на п'ять місяців під 8% річних. На цю суму було випущено відповідний векселі. Відсотки підлягають сплаті разом із основною сумою на день погашення векселя. Розрахунок відсотків такі:

$$(\$2000 \times 8\% \times 6) / (100\% \times 12) = \$800$$

Кредит буде відображати таке бухгалтерське проведення: листопад 1, 2003 року:

Дт "Розові кошти" - \$2000
 Кт "Векселі до сплати" - \$2000

Тоді за станом на кінець облікового періоду відсотки нараховані за два місяці (листопад і грудень 2003 року) відображаються в обліку за допомогою наступного бухгалтерського проведення:

Грудень 31, 2003 року:

Дт "Витрати на сплату відсотків" - \$267
 Кт "Відсотки до сплати" - \$267
 $(\$2000 \times 8\% \times 2) : (100\% \times 12) = \267

На дату сплати кредиту виплата основної суми кредиту та нарахованих відсотків буде відображена в обліку таким бухгалтерським проведенням:

Квітень 30, 2004 року:

Дт "Векселі до сплати" - \$2000
 Дт "Відсотки до сплати" - \$267
 Дт "Витрати на сплату відсотків" - \$533
 Кт "Розові кошти" - \$20800

Характерною ознакою англосаксонської облікової системи є відсутність загальноприйнятих національних Планів рахунків (Англія, Канада,

США). Це і є основною відмінністю між обліком векселя у США та Україні.

2 ОБЛІК ВЕКСЕЛІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Повіренню векселяного обліку в сучасне життя України має відіграти суттєву роль у формуванні демократизму в економіці та кредитно-розрахункових відносинах.

Для законодавчого забезпечення векселяного обліку в Україні вже здійснено такі заходи:

- розроблено низку актів, які творять необхідне правове поле для функціонування векселя;
- унормовано порядок випуску та обліку векселя до вимог і правил Женевської системи векселяного права;
- створено нормативно-законодавчу базу забезпечення швидко і реально виконання вексельних зобов'язань;
- прийнятий 5 квітня 2001 року Закон України «Про обліг векселя в Україні», який нормалізує правові відносини видачі та облігу векселя і виконання вексельних зобов'язань між суб'єктами господарювання впродовж усієї тривалості даного кредиту.
- 3 порядку бухгалтерського обліку ключовим є поділ вексельних операцій на:
 - 1) векселі як засіб розрахунку;
 - 2) векселі як цінний папір (інвестиція).
 У першому випадку операція отримання (передачі) векселя є наслідком товарної операції (придбання активів, робіт, послуг) і розглядається у безпосередньому зв'язку з нею. У другому випадку – отримання (передачі) векселя є самостійною операцією.

Розрізняють векселі коротко- і довгострокові. Загальноприйнятою практикою бухгалтерського обліку на суму цих векселя роблять наступне бухгалтерське проведення:

Дт 34 «Короткострокові векселі отримані»;
 Кт 719 «Інший дохід від операційної діяльності».

При отриманні векселя за реалізовану продукцію (товари роботи, послуги):

Дт 34 «Короткострокові векселі отримані»;
 Кт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Погашення заборгованості векселям відображаються бухгалтерським записом:

Дт 31 «Рахунки в банках»
 Дт 30 «Каса»
 Кт 34 «Короткострокові векселі одержані»
 При видачі векселя у забезпечення заборгованості поставальникам.

Др 63 "Розрахунки з поставачальниками і під-

приємниками"

Кт 62 "Короткострокові векселі видані"

Аналогічно в бухгалтерському обліку роб-
лять записи, пов'язані з видами векселів для забез-
печення інших видів кредиторської заборгованості.

Таблиця 1 Класифікація рахунків бухгалтерського обліку векселів

Характер вексельної операції	Строк, протягом якого вексель утримують на балансі	«Своб» (видані) векселі	«Чужі» (отримані) векселі
Засіб платежу	12 місяців > 12 місяців	62 «Короткострокові векселі видані» 51 «Довгострокові векселі видані»	34 «Короткострокові векселі отримані» 162 «Довгострокові векселі отримані»
Об'єкт операції	12 місяців > 12 місяців	35 «Ліквідні фінансові інвестиції» 143 «Інвестиції, непов'язані з операціями	

На сьогоднішній день можливі такі операції з протім векселем:

1. Одержання простого безвісесткового векселем за індосаментом.

2. Продаж векселем за конти.

3. Обмін на вексель.

4. Бракування векселя в банку.

5. Передача векселя за індосаментом.

Основні відмінності в обліку простого та переказного векселя знаходяться на етапі емісії оскільки в ній беруть участь три особи:

• векселедавець – боржник кредитора; він випише переказний вексель для кредитора на платника, тобто є емітентом переказного векселя (тра-

сант);

• платник – боржник векселедавця, якого він призначає платником за переказним векселем (тра-

сант);

• векселедержатель – кредитор, перед яким зобов'язаний векселедавець і на користь якого ви-

писаний переказний вексель (емітент).

На практиці переказні векселі, як правило, акцептують. Для цього векселедержатель виписує в обліку субрахунки другого порядку:

3411 – «Короткострокові переказні векселі одержані, неакцептовані»;

3412 – «Короткострокові переказні векселі одержані, акцептовані»;

Облік векселів, за якими передбачено нара- хування відсотків, не повинен викликати усклад-

нень. Відсотки обліковують за загальними прави- лами для такого виду доходу згідно П(С)БО 15

«Дохід». Таке нарахування відображається на суб- рахунок 684 «Розрахунки за нарахованими відсот-

ками». Спису відсотків здійснюють при погашен- ні векселів.

Отже, щоб вексель успішно виконував свою роль в Україні, потрібно розробити й запровадити

підлий комплекс нормативів і правил, які мають ре- гувувати процеси обліку векселів, ведення обліку

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах кризи неплатежів в

Україні вексель може допомогти швидко зменши- вати затоварювання певних видів продукції та ви-

рішувати інші проблеми формування стабільних ринкових відносин та для цього необхідно дослати

рівня розвитку вексельних відносин розвинутих країн світу. Для їх впровадження в Україні необ-

хідно здійснити цілий комплекс скоординованих дій, що пов'язаний з такими проблемами:

1. Із загальними усвідомленими економічно- правової суті та ролі векселя як надійного і добро-

якісного фінансового документа.

2. Вексель ґрунтується на принципах чес- ного бізнесу, взаємної довіри та економічної доц-

ільності.

3. Вексель стимулює боржника якмотера ефективніше використовувати кредитні ресурси,

інакше для нього неминучою є безпосередня мате- ріальна відповідальність аж до протопощення бан-

крутства.

Сьогодні в розвинутих країнах світу за до- помогою векселя здійснюється близько 90% товар-

них угод. Спираючись на відповідні знання з пи- тання міжнародного обліку векселів, можна само- стійно використовувати напромацжений зарубіж-

Збірник наукових праць

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія Економіка

Випуск 16

2004

Редактор випуску: Василь МИКЛОВИЧ

Відповідає за випуск: Василь МИКЛОВИЧ,

Світлана СЛАВА

Організаційно-технічна допомога: Наталія Іванка

Коректор: Мурсаєва ТОКАР

Верстка: Рената РИШ

Оригінал-макет
визготовлено у поліграфічному центрі "Ліра"

Ілюстровано до друку 28 листопада 2004 р. Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Тираж 150 прим.
Литва Times New Roman.

Підприємство "ЛІРА"

88000, м. Ужгород, вул. Л.Толстого, 12, к.115.

Свідчення про внесення до державного реєстру видавців,
видавничих і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ЗТ № 8 від 4 грудня 2000 року.